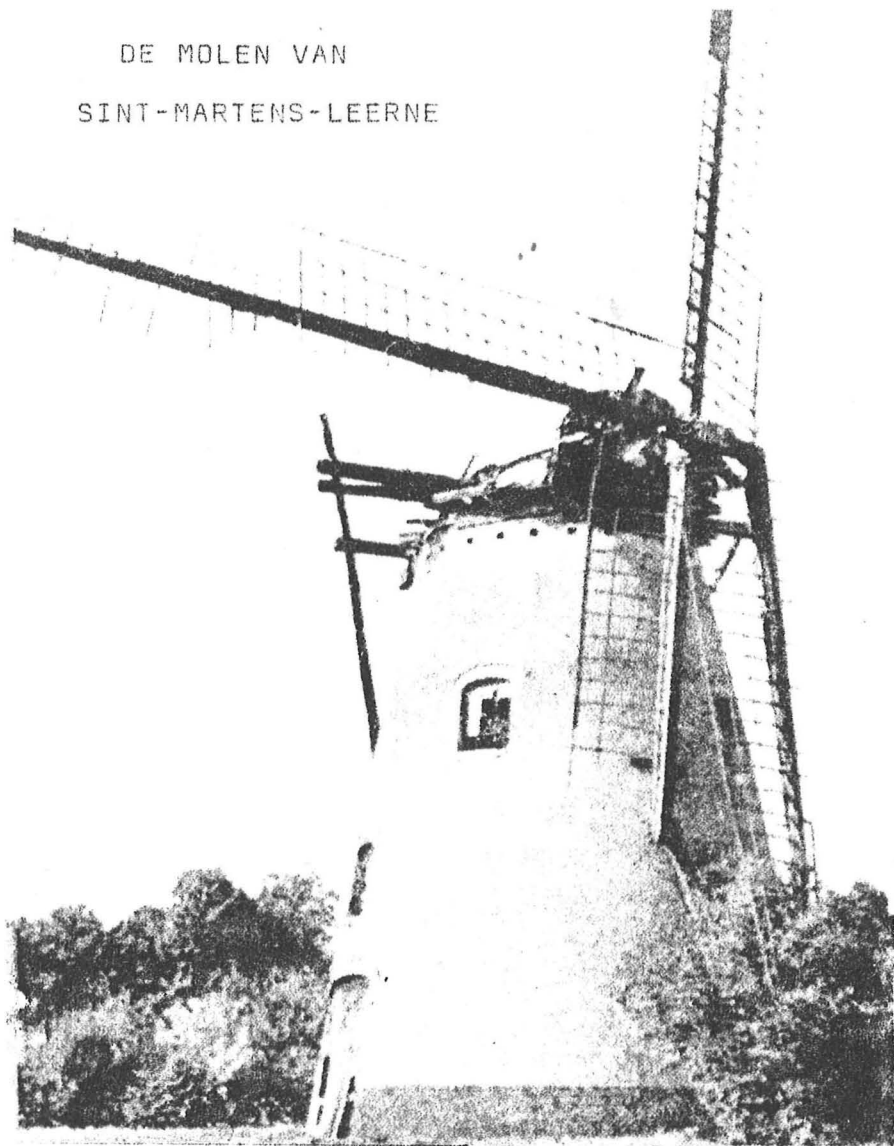

Berichtenblad van de heemkundige kring

HET LAND VAN NEVELE

DE MOLEN VAN
SINT-MARTENS-LEERNE

1973

jrg. IV, afl. 3

Vierde jaargang, aflevering 3 - okt. 1973

De Heemkundige Kring "Het Land van Nevele" heeft als *werkgebied* de gemeenten Bachte-Maria-Learne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem, Merendree, Nevele, Poeka, Poesele, St.-Martens-Learne, Vinkt, Vosselare en Zeveren-Deinze.

De vereniging streeft ernaar de studie van ons heem te bevorderen, de resultaten ervan te publiceren en actief bij te dragen tot de bescherming en het beheer van ons leefmilieu. Daartoe organiseert zij geregeld voordrachten, dia- en filmvoorstellingen, tentoonstellingen, uitstappen en wandelingen. Alle leden worden op die manifestaties uitgenodigd en kunnen er gratis aan deelnemen.

Het jaarlijks te betalen *lidgeld* bedraagt 150 F. (gewoon lid), 250 F. (steunend lid), of 500 F. (erelid) en kan overgeschreven worden op P.R. 627981 van "Het Land van Nevele", Vosselarestraat 16, 9840 Landegem.

Bijdragen voor het Berichtenblad dienen te worden toegestuurd aan redaktie-
sekretaris J. TAELEMAN, Muizendale 10,
9840 Landegem. Andere briefwisseling aan
voorzitter J. LUYSSAERT, Poeldendries 11,
9840 Landegem.

+

+

+

DE WINDMOLEN BIJ SINT-MARTENS-LEERNE

(bij de keftfoto)

Tot 1950 stond aan de steenweg Deinze-Gent even buiten het dorp in de richting Gent (perceel C.A. 507) een stenen bovenkruier zonder gaanderij. In de volksmond werd hij de "molen De Vreese" genoemd naar de familie die hem aanvankelijk pachtte (tot 1873), daarna bezat.

Volgens een inschrift in het kroonwiel werd hij in 1830 gebouwd; hij was toen eigendom van de familie van Crombrugghe.

Deze stenen molen was uitgerust met twee paar stenen : een paar van 1,85 m en een paar van 1,55 m. Hij was 25 m hoog.

In 1925 werd hij stilgelegd; sedertdien is hij stilaan vervallen. Al in 1940 bood hij een troosteloze aanblik en in 1950 werd hij totaal afgebroken.

Nu zijn op dat perceel nieuwe woningen gebouwd.

A. JANSSENS,
Nevele.

+

+

+

LEGENDE EN WERKELIJKHEID TE HANSBEKE

De geschiedschrijvers F. De Potter en J. Broeckaert verzamelden in hun boekenreeks "Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen" verscheidene sagen en legenden. Ook in hun kroniek over Hansbeke, verschenen omstreeks 1867, vindt men een Hansbeekse sage onder de titel "Spokerij op het neerhof" (1).

In 1952 verspreidde L. Van Driessche, Hansbekenaar, een kopie van deze geschiedkundige bijdrage, aangevuld met de bijzonderste gebeurtenissen die zich na 1867 in de gemeente Hansbeke hadden afgespeeld. Hij merkte hierbij op dat de door De Potter en Broeckaert opgetekende sage, in de door hen neergeschreven versie, te Hansbeke niet meer bekend was; hij noteerde echter een gelijkaardige legende die in de volksmond nog vrij levendig blijkt te zijn.

Het verhaal luidt :

1. Op het neerhof, gelegen aan Philomenakapel, werd vele jaren geleden een zekere jongedochter Barbara Vande Walle vermoord.
2. De pastoor verjoeg de duivel, die als de aanstichter van de moord werd aanzien, naar het verst van de hoeve afgelegen veld.
3. Bovendien werd een eeuwigdurend jaargetijde gesticht voor de zielerust van Barbara Vande Walle.

4. Nochtans nadert de boze geest sedertdien ieder jaar de hoeve met een paardevoet om er eenmaal opnieuw onheil aan te richten."

Te Hansbeke wordt inderdaad sinds mensenheugenis jaarlijks een mis voor de zielerust van een zekere Barbara Vande Walle opgedragen. Het is dan ook begrijpelijk dat in het februarinummer 1972 van "Vlakaf", dorpskrantje te Hansbeke, hieromtrent door de redactie enkele vragen werden gesteld.

Op deze vragen kan een precies antwoord worden gegeven.

In de originele sage, opgetekend te Hansbeke uit de mond van onze voorouders van de vorige eeuw en naverteld door De Potter en Broeckaert, is geen sprake van een moord op een jongedochter, noch van Barbara Vande Walle in het bijzonder.

Anderzijds bevat de jongste versie van de dorpslegende nog duidelijk het stramien van de aloude sage (paragraaf 2 en 4), maar ze werd aangevuld met enkele pikante bijzonderheden (paragraaf 1 en 3).

Deze aan de originele sage toegevoegde bijzonderheden houden ongetwijfeld verband met het feit dat in de dorpskerk elk jaar een jaargetijde voor Barbara Vande Walle plaatsvindt. De opgediste moordgeschiedenis is echter ontstaan in de verbeelding van de dorpelingen, die wellicht na verloop van tijd onwetend waren over de juiste toedracht van het jaargetijde.

De geschiedschrijving en het oud archief bevatten hierover ophelderende gegevens.

In de tweede helft van de XVe eeuw behoorde de heerlijkheid van Hansbeke aan Geeraerd van Axpoele, echtgenoot van Catharina van Seclin. Pauline van Axpoele, die de heerlijkheid erfde en waarschijnlijk Geeraards dochter was, huwde met Pieter de Wale. Lodewijk de Wale, zoon van Pieter, trouwde met jonkvrouw Dubosch. Zijn broer, Willem de Wale, ridder heer van Hansbeke en Axpoele, overleed in 1540 en werd in het bezit der heerlijkheden van Axpoele en Hansbeke opgevolgd door Barbara de Wale, gehuwd met Antoon de Baenst, ridder, zoon van Jan en Elisa Bave (2).

In *"haer testament, ghemaect den thienden maerte vijftien hondert sessentsestich"*, begunstigde Barbara de Wale het armbestuur van Hansbeke met een jaarlijkse eeuwige onlosbare rente *"van twee ponden grooten"* (3).

Aan deze schenking werden echter door haar enkele voorwaarden verbonden.

Met dit bedrag moest het armbestuur vooreerst ieder jaar, op 10 maart, een jaargetijde laten opdragen *"tot laefvenisse van haere siele met een ghesonghen misse"* en *"t'vuytstellen vande baere"*.

De avond tevoren dienden de klokken van de kerktoren gedurende een uur te worden geluid alsook *"met ghelijcke ure vóór den dienst van het jaer ghetijdde."*

Het "overschot vande becostijn-
ghe der ghemelden dienst" moest "ghedistri-
bueert worden in ghelde aen de aerme lie-
den" van Hansbake, die achter daartoe
"gheobligeert" waren "den dienst te commen
hooren".

Blijkbaar werd de jaarlijkse
rente met eeuwigdurend karakter vanouds
geaffekteerd op het "castheel goet", hof-
stede gelegen aen het aloude kasteel (4),
en zij moest door de pachter ieder jaar
aan het armbestuur van de parochie worden
betaald.

De bevestiging hiervan vindt men
in de armenrekening van de parochie Hans-
bake, daterend van 1730 en opgemaakt op
11.8.1731 door de toenmalige gezworen arm-
meester Joannes Van Vynckt fs Joos (5).

In de rubriek "Ontfanck van
huyscheynsen ende renten" van deze rekening
werd immers genoteerd :

"Ontfangen van Heindrick Van
Vynckt, thuwelick met de weduwe Pieter
Vande Veire, betaellende als pachter van
het castheel goet over den heere van Hans-
bake de somme van twee ponden grooten, dat
over een eeuwighe rente die wijllent vraw
Barbara de Walle heeft ghejont ende ghe-
stelt aen desen Aermen, volghens ende
breedere ghespecificieert onder andere bij
haer testament."

Dat de laatste wilsbeschikkingen
van de edelvrouw en de door haar gestelde
voorwaarden stipt werden nageleefd blijkt
verder uit enkele notities van de arm-
meester, naergeschreven onder de rubriek

"betaellynghe" van dezelfde armrekening.

Men vindt er :

"Betaelt aan heer ende meester Joannes Vanden Bossche, pastoor deser prochie, de somme van derthien schellynghen vier grooten, dat over het celebreren van vier jaer ghetijdden te weten voor de zielen van vrouw de walle, gheeraert maenhaut, marie de pestel sijne huysvrauwe ende het gone van janneken maenhaut huysvrauwe gheweest van wyllent den bailliu de muynck." (6)

Verder wordt onder dezelfde rubriek vermeld :

"Betaelt aen den voornoemden coster (7) de somme van twaelf schellynghen acht grooten over sijn dienst int helpen doen vande voorenstaende vier ghesonghen jaer ghetijdden, daerinne begrepen twee pondt wasch tot het jaer ghetijdde vande meerghesyde vrouw de walle."

Alsook :

"Betaelt aen Guilliaeme Vander Ghinst over tlyyden, twee mael een ure, met beede de clocken tot het doen vande vuytvaert der gheseyde vrouw de Walle."

Uit een kleine berekening volgt dat, na afhouding van de uitgaven aan pastoor, koster en klokkenluider, nog ongeveer vijf zesde van de ontvangen rente beschikbaar bleef om aan de armen, die de kerkdienst bijwoonden, uit te delen.

Uit de latere armenrekeningen van de 18de eeuw blijkt verder dat de opeenvolgende pachters van het kasteelgoed regelmatig de aan het armenbestuur verschuldigde rente uitbetaalden, waarvan jaarlijks een requiemmis voor het zieleheil van Barbara de Walle werd gezongen.

De verschillende muntontwaardingen hebben wellicht de uitvoering van de laatste wilsbeschikkingen van de edelvrouw onmogelijk gemaakt; het uitdelen van aalmoezen in specie of natura aan de noodlijdenden, die de kerkdiensten bijwoonden, is trouwens na de eerste wereldoorlog 1914-18 volledig in onbruik gekomen.

Anderzijds is ongetwijfeld, met verloop van tijd, de ware toedracht omtrent de stichting van het legaat, dat traditioneel door de pachters van het neerhof aan het armenbestuur verder werd uitbetaald, in de vergeetheek geraakt. Niemand kon nog vertellen wie Barbara (Van) de Wal(1)s was voor wie, met (een gedeelte van) de neergetelde geldsom, een jaargetijde werd opgedragen. Door het deponeren van het oud gemeentearchief werden de gegevens hieromtrent als het ware in de besloten kelders van het rijksarchief begraven.

Het feit dat een jaarlijkse geldsom door de pachter van het neerhof (nabij Philomenakapel) aan het armenbestuur werd overhandigd waarmee een requiemmis voor Barbara Vande Walle werd gezongen, heeft nadien bij de onwetende dorpelingen wellicht enige verwondering verwekt. Totdat tenslotte iemand, indachtig de aloude

sage waarin sprake was van spokerij op het neerhof (aan de Veldstraat), hieraan de vermeende moord op een jongedochter Barbara Vande Walle zal hebben verbonden.

Nog steeds wordt door Raymond Boone, huidige pachter van het neerhof aan Philomenakapel, aan de Commissie van Openbare Onderstand (C.O.O.) jaarlijkse omtrent nieuwjaar een bedrag van 100 fr. betaald. In het ontvangstboek van de C.O.O. wordt deze som, zonder verdere toelichting, ingeschreven als een legaat voor kerkelijke diensten. Voor dit luttele bedrag, dat aan de heer pastoor wordt overgemaakt, wordt traditiegetrouw nog steeds een mis gelezen voor de zielerust van "Barbara Vande Walle" echter zonder uitstalling van de lijkbaar en omstaande waskaarsen, zonder voorafgaand klokkengelui, zonder brood aan de armen.

Wellicht kan men binnen afzienbare tijd voor de schrale geldsom nog slechts een kearsje laten branden

A. MARTENS,
De Pinte.

Voetnoten

- (1) Zie : *"Sterke verhalen uit het Land van Nevele"*. Berichtenblad 1971, Jg. II, afl. 2.
- (2) Volgens De Potter en Broeckaert onder Hansbeke.
- (3) In huidige munt ongeveer 3.000 fr. volgens *"De huidige geldwaarde van de pond groten vlaams"* door F. VAN DEN KERKHOVE (Vlaamse Stam, Jg. III, nr.2, april 1967).

- (4) Zie : *"Enkele notities in verband met een verdwenen kasteel te Hansbeke"*.
Berichtenblad 1973, Jg. III, afl. 1.
- (5) Rijksarchief Gent, fonds Hansbeke,
bundel 56.
- (6) In die tijd was het gebruikelijk dat
gegoede lieden bij hun overlijden ook
een geestelijk testament nalieten,
waarin zij bepaalden door fundaties
dat kerkelijke diensten, meestal met
een eeuwigdurend karakter, zouden op-
gedragen worden voor hun zielezalig-
heid. (*Oude grafzerken en kerkelijke
fundaties te Deurle*. René VAN DER
PLAETSEN, Jaarboek III (1972), Heem-
kring Scheldeveld).
- (7) Vermoedelijk Andries Van De Voorde fs
Michiel.

+

+

+

ELK LID ZIJN NAAM (VI)

In een vroeger artikel (jg. III, afl. 2, blz. 76-87) hebben we een reeks beroepsnamen besproken. Maar ook datgene wat door de ambachtsman werd vervaardigd kon enigszins spottend zijn naam worden (b.v. Dobbeleere), dan noemen we ze beroepsbijnamen. Bepaalde kenmerken van een huis konden de toenaam worden van de bewoner (b.v. Haenebalcke). Soms werd iemand genoemd naar zijn lichamelijke kenmerken (De Langhe) of zijn karaktereigenschappen (De Wulf); al deze namen worden bijnamen genoemd.

In een addendum bespreken we drie namen die in een vorige bijdrage werden vergeten en niet in de lijst van beroeps- of bijnamen thuishoren.

BEUL, DE.

Gerechtsdienaer, beul. Beroepsnaam of bijnaam.

BONAMI.

Fr. bonamy "goede vriend" (1).

BOONE.

De bekende peulvrucht. Werd o.m. gebruikt bij stemmingen (MW, I, 1358) (2). Een overblijfsel van dit gebruik is terug te vinden in de gemeenteraadszittingen van Nevele, waar met knickers werd gestemd (3). Kan dus een bijnaam zijn voor iemand die zo heeft gestemd. Wvla. boontje "klein kind" (4). Boon kan ook gebruikt worden ter aanduiding van iets van weinig waarde.

BUSSCHERE, DE.

Bosscere "houthakker" (MW, I, 1390).

DIAZ.

Spaanse naam. Diminutief van Diego. De nationale held der Spanjaarden, El Cid, heette in werkelijkheid Rodrigo Diaz de Vivar (° ca. 1043 te Vivar en + 10.7.1099 te Valencia).

DOBBELAERE.

Zowel een bijnaam voor een speler als voor iemand die dobbelstenen maakt.

GOORMAN.

Een afleiding op -man van goor "slijk, modder, drek; moerassige of slijkerige, modderige plaats" (MW, II, 2072). De naam kan zowel een bijnaam zijn als een herkomstnaam.

GRAEVE, DE.

Grave "gracht, sloot, kuil" (MW, II, 2115). Volgens C. TAVERNIER-VEREËCKEN (5) is een grave "een opzichter van een of ander".

GROOTE, DE.

Bijnaam naar de gestalte.

HAENEBALCKE.

Hanebalk "hanebalk, de bovenste dwarsbalk van een huis. De hanebalk deed in de oudste germaanse beschaving dienst als slaappleaats voor kippen en haan" (MW, III, 76). In het Duitse taalgebied is de naam Jack Hanbom geattesteerd en wordt verklaard als een huisnaam wegens een opmerkelijk uitstekende dwarsbalk (6). De Wvla. uitdrukking "het gelijkt noch keper noch hanebalk" (het betekent niet veel) (7), kan als verklaring ook in aanmerking komen.

HOLVOET.

Bijnaam naar een lichamelijke afwijking.
Hol des voets "vant hool der voeten toten
oversten des hooffts" (8).

JAEGER, DE.

Jagere "jager, hij die jacht maakt op
wild" (MW, III, 1007).

KE, DE.

Het ontbreken van oudere vormen maakt een
verklaring moeilijk. Indien de oudere vor-
men kei is geweest dan is het een bijnaam
voor iemand die "van zijn verstand be-
roofd" is (MW, III, 1273). Het kan ook een
bijnaam zijn voor iemand die kaal is (9).

LANGHE, DE.

Bijnaam naar een grote gestalte.

LOOF, DE.

Loof "boomblad, blad, gebladerte" (MW, IV,
761) komt gezien het onzijdige genus als
verklaring niet in aanmerking. Als bijnaam
maakt loof "moe, mat, uitgeput" (MW, IV,
839) wel een goede kans. We mogen zeker
het Oud-Pikardisch lof, louf "loup" (wolf)
als mogelijke verklaring niet uitsluiten
(10).

MOEYKENS.

De meest voor de hand liggende verklaring
is een diminutief van de verwantschapsnaam
moeye "moei, tante, moederszuster, ook :
vaderszuster" (MW, IV, 1786). Als verwant-
schapsnaam komen b.v. ook Doem en de Neve
voor.

MOOR, DE.

Moor "moor, bewoner van Mauritië" en
verder "iemand met een donkere huidskleur"

ook de benaming voor "duivel" (MW, IV, 1922).

MUYNCK, DE.

Munc "monnik" (MW, IV, 1891), vgl. de Paeps.

NEIRYNCK.

Afleiding op -ynck van neiren "voeden, onderhouden; nering doen, bedrijf uitoefenen" (MW, IV, 2336).

POTVLIEGHE.

Het begrip vlieghe moet m.i. hier overdrachtelijk worden begrepen zoals bier-vlieg "groot drinker" (11). Anderzijds betekent pot "pot, kan, kroes" (MW, VI, 614). Potvlieghe is een bijnaam voor iemand die graag een glaasje drinkt.

PROOST, DE.

Proost uit Ofr. prevost "proost, hoofd van het kathedraalkapittel" als wereldlijk ambt betekent het "opziener; hoofd"; het is ook de benaming van "een rechterlijk ambt dat het meest met dat van baljuw overeenkomt" (MW, VI, 750).

ROO, DE.

Bijnaam voor iemand die rood haar of een rood gelaat heeft (MW, VI, 1479).

ROOZE.

Twee verklaringen liggen voor de hand. Rose is de bekende bloem en dan moeten we de naam vergelijken met Blaublomme en Gaublomme; maar ook de ziekelijke aandoening roos komt in aanmerking (MW, VI, 1626).

SANTERS.

Beroepsnaam zanter "iemand die zent, d.w.

z. korenaren opraapt die na de oogst op de akker liggen" (12).

RYCKEBOER.

De naam kunnen we vergelijken met Rikeman (13); dus een bijnaam voor een "rijke boer".

SCHRYVER, DE.

Schriver "schrijver, hij die de schrijfkunst verstaat en uitoefent; naam voor ambtenaren, die met het schrijven van ambtelijke stukken zijn belast" (MW, VII, 776).

SPOELDERS.

Nomen agentis op -er van het werkwoord spoelen (zo is b.v. aanbidder een nomen agentis bij aanbidden). Spoelen betekent "bij het spinnen en weven de draden op spoelen of klossen winden" (MW, VII, 1767). De invoeging van -d- in spoelder komt vaak voor indien op l, r, n een r volgde, vgl. malen-mulder, huren-huurder, dienen-dien-der (14).

VOS, DE.

Bijnaam voor een listig, onbetrouwbaar, beginselloos mens (MW, IX, 1216).

WINNE.

Beroepsnaam winne "landbouwer, pachter, veldarbeider" (MW, IX, 2632).

WULF, DE.

Bijnaam voor iemand die de eigenschappen van een wolf bezit.

Addendum

BAETS, DE.

Een vermoedelijke Vlaamse vorm van Ofr. bache "nieuwe doorgang op een weg" (15). De naam is dus een toponiem.

HAERS.

Korte vorm van een Germaanse hard naam, vgl. Hardfridus, Hardricus (16).

JAMEE.

Wa. hetzelfde als jammes een Ofr. vorm van Jacob (17).

- (1) A. DAUZAT, *Dictionnaire étymologique des noms de famille et prénoms de France*, Paris, 1951, blz. 50.
- (2) E. VERWIJS-J. VERDAM, *Middel-nederlandsch Woordenboek*, (11 delen), 's Gravenhage, 1885-1952 (afkorting MW).
- (3) *Het Literaire Leven in het Land van Nevele*, Monografieën van de Heemkundige Kring "Het Land van Nevele", I, 1972, blz. 67 e.v.
- (4) L.L. DE BO, *Westvlaamsch Idioticon*, Gent, 1892, blz. 146.
- (5) C. TAVERNIER-VEREecken, *Gentse Naamkunde van ca. 1000 tot 1253. Een bijdrage tot de kennis van het oudste Nederlands*, 1968, blz. 220.
- (6) J.K. BRECHENMACHER, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Familiennamen*, Glücksburg/Ostsee, 1958-62, dl. I, blz. 636.
- (7) L.L. DE BO, o.c., blz. 357.
- (8) C. KILIANUS, *Etymologicum Teutonicae linguae sive dictionarium Teutonico-Latinum*, Traiecti Batavorum, 1777, blz. 243.

- (9) F. DEBRABANDERE, *Studie van de Persoonsnamen in de Kasselrij Kortrijk, (1350-1400)*, Handzame, 1970, blz. 225.
- (10) O. LEYS, *Romaanse leenwoorden in de Westvlaamse naamgeving tot 1225*, Mededelingen van de Vereniging voor Naamkunde te Leuven, jg. 30 (1954), blz. 164.
- (11) *Woordenboek der Nederlandsche Taal*, blz. 2552.
- (12) L.L. DE BO, o.c., blz. 1225.
- (13) F. DEBRABANDERE, o.c., blz. 373.
- (14) A. VAN LOEY, *Schönfeld's Historische Grammatica van het Nederlands*, Zutphen, zesde druk, blz. 65 e.v.
- (15) F. GODEFROY, *Dictionnaire de l'ancienne langue française et de tous ses dialectes du IX au XV siècle* (10 delen), Paris, 1880-1902, dl. I, blz. 545.
- (16) M. GYSSELING-P. BOUGARD, *L'onomastique calaisienne à la fin du 13e siècle*, Leuven-Brussel, 1963, blz. 47.
- (17) J. MANSION, *Oud-Gentsche Naamkunde. Bijdrage tot de kennis van het Oud-Nederlandsch*, 's Gravenhage, 1924, blz. 146.

+

+

+

DE PASTOORS VAN HET LAND VAN NEVELE

We hopen met deze rubriek, waarin in alfabetische volgorde al de parochies van de voormalige Baronie van Nevele aan bod zullen komen, tegemoet te komen aan een wens van velen.

Onze kennis op dit domein bleef gewoonlijk beperkt tot de namen, gepubliceerd door DE POTTER-BROECKAERT in hun reeks over de Oostvlaamse Gemeenten. Zonder op volledigheid aanspraak te willen maken, hebben we hun pastoorslijsten op merkbare wijze kunnen aanvullen en verbeteren. We wensen niet beter dan verdere aanvullingen en correcties te mogen aanbrengen. Wellicht zal deze publikatie verdere opzoekingen stimuleren bij heemkundigen en vorsers.

Onze voornaamste bronnen waren : de registers van "beneficies" van het bisdom Gent, de Sint-Pietersabdij en de abdij van Drongen, Analecta Vaticano-Belgica, Annales pour servir à l'histoire ecclésiastique de la Belgique, de parochie-registers, cartularia en oorkonden van oude abdijen, enz.

Zoals de lezer zal merken, beperken we ons tot het Oud Regiem. De pastoorsbenoemingen vanaf 1802 zijn gemakkelijk te vinden op het Bisdom.

We hebben getracht de saaije opsomming van de namen wat kleur te geven door vermelding van geboorteplaats en -datum, van vroegere of latere bedieningen

en van andere merkwwaardige of nuttige gegevens, o.a. de wijdingsdatum, vermeld tussen haakjes.

De meest gebruikte afkortingen zijn :

P. = pastoor; vicp. = onderpastoor;
D. = deservitor (= de parochiegeestelijke die de zielzorg tijdelijk waarneemt, hetzij vóór zijn officiële benoeming tot pastoor aldaar of elders, hetzij als tweede pastoraat door gebrek aan geestelijken of wegens het geringe inkomen van de parochie. Telkens als een deservitor tegelijk onderpastoor of pastoor is van een andere parochie, staat dat tussen streepjes vermeld onder zijn naam.

De meest voorkomende universitaire titels zijn : S.T.B. (scientiae theologicae baccalaureus), S.T.L. (scientiae theologicae licentiatus), S.T.D. (scientiae theologicae doctoratus) en J.U.L. (juris utriusque licentiatus).

1. BACHTE

- P. Johannes - 1350-1355
- D. Jan de Grutere - 1400
-p. S. Maria-Leerne-
- D. Petrus Marant - 1455
-vicecureit Deinze-
- D. Eligius van Reckem - 15.6.1587-1598
-p. S. Maria-Leerne-
- D. Jan Baptist van den Brande - 24.2.1600-
-p. S. Maria-Leerne- 1612
- D. Petrus Bultinck - 11.10.1612-1621
-p. S. Maria-Leerne-

- D. Jan Debbaudt - 23.11.1621-18.6.1626
-p. Deinze O.L.Vrouw-
- D. Antoon Piara (Pieraert) - 8.10.1626-
-p. S. Maria-Leerne- 1632
- P. Willebrord Huybens - 17.11.1632-1661
- D. Philippe de Keyzer - 15.1.1661-1681
-p. Deinze O.L.Vrouw-
- D. Jan Barry - 1681-1701
-p. Deinze O.L.Vrouw-
- P. Francies van Driessche - 10.2.1701-1711
- D. Jacob de Boer - 24.1.1711-+8.4.1743
(75j.)
-p. S. Martens-Leerne 1703-1724
-p. S. Maria-Leerne 1724-1743
- D. Georges Delcourt - 26.4.1743-1744
-p. Deinze-Zeveren-
- D. Petrus Grijs - 12.10.1744-23.6.1746
p. Boekhoute
° Zomergem 1704 - + 23.3.1757 (52j.)
-Kapel aan Ooidonk-
- D. Dominicus van den Daele - 29.7.1746-
20.4.1755
° Oudenaarde
-p. S. Martens-Leerne-
- D. Jan Baptist de Camer - 27.5.1755-
4.10.1786 (ontslag)
° Kenegem 1725 (20.12.1749)
-Kapel aan Ooidonk-
- D. Nicolaas van Mieghem - 12.10.1786-1804
° Lokeren ca. 1733
-p. S. Maria-Leerne-

2. BACHTE-MARIA-LEERNE (eertijds
St.Jans-Leerne tot + 1500,
St.Maria-Leerne vanaf + 1500)
- P. Henricus - 1350-1355.
- P. Jan de Grutere - 1400
- P. Nicolaas Hallinc - 1455
- P. Jacob de Smet (verlatijnt : Fabri) -
1563
- P. Godfried Bauwens - 1570
- P. Jacob van Quichelberghe - 1573-1576
- P. Jan vander Brugghe (a Pontano) - 1580)
(in 1586 p. Vinkt)
- P. Andries Tavernier - 1586
- P. Eligius van Reckem - 15.6.1587
(voorheen vicp. Waregem)
- P. Willem de Buck - 1598
- P. Jan Baptist van den Brande - 24.2.1600
- P. Pieter Bultinck - 11.10.1612-26.10.1622
° Tielt 1586 - + 15.10.1681 (95j.)
(Gent 13.9.1609)
p. Deinze S. Martinus
4.2.1623 p. Ruiselede
28.1.1647 p. Kanegem
- P. Antoon Piers (Pieraert) - 26.10.1622-
° Gent, ca. 1595 31.12.1657
(G. 18.4.1620) (62 j.)
(voorheen Kapelaan St.-Veerle, Gent)
- P. Jan Wauters - 1.1.1658 - + 30.5.1658
(voorheen p. Mariakerke 1645-1658)
- P. Andries Longueval - 10.6.1658-
+ 1703 1693 (ontslag)
(voorheen vicp. Nazareth)

- P. Gillis Coppieters - 1693- + 20.3
 ° 1660
 (G. 1.4.1684)
 (voorheen vic. Hansbeke 1684-16
 en p. Deurle 1689-1693)
- P. Jacob de Boer - 6.4.1724- + 8.4.
 ° 1668
 (voorheen p. St.-Martens-Learne
 1703-1724)
- P. Rodolf Wyme fr. Ghisleen - 18.4.
 ° Gent 1701 + 26.2.1753 (52)
 (G. 19.9.1725)
 (voorheen co-adjutor Meigem 1737)
- P. Ignaas Jozef Rootsaert - 10.3.17
 ° Bellem 1713 + 24.8.1762 (49)
 (G. 19.9.1739)
 (voorheen vic. Zomergem 1743-17)
- P. Jan Hilduwaert Wauman - 16.10.17
 ° Moerzeke + 6.8.1
 (voorheen vic. Ruislede 1748-1)
- P. Nicolaas van Miegheem - 14.8.1781
 ° Lokeren ca. 1733
3. HANSBEKE (vanaf 1160 bediend door
 peters premonstratenzers van de
 Drongen)
- P. Balduinus - 1150
- P. Jan de Moor, praem. - + 1372
- P. Nicolaas van Houtte (de Ligno),
 - 1455
 (N.B. kerk uitgebrand)
- P. Joannes Berchman, praem. - 10.6.
 (ont)
- P. Thimotheus van de Wouter (de Aqu
 12.6.1552-11.3.1573 (+ als ma
 leer)

- P. Lieven Weyns, praem. - 17.7.1574-...
- P. Patrus Truwe (Truye) - 23.6.1585-+ 3.9.
-p. Belleem- 1597
- D. Jacob Heyndricx - 1604
-p. Lovendegem-
- D. Jan Pels - 1606
-p. Lovendegem-
- P. David Meynaerts, praem. - 1609-1613
- P. Isaac ab Oudewaetere, praem. -
17.4.1613-1624
- P. Francies Diericx, praem. -
25.5.1624- + 10.8.1645
- P. Petrus Swevers - 9.1.1646- + 30.1.1694
° Brussel ca. 1616 (73 j.)
(Leuven 1639)
(voorheen vicp. Zwijndrecht
p. Poldery, pr. Namen)
- D. Jacob Gheerts - 1694-29.2.1696
(voorheen vicp. Zelzate)
-vicp. Hansbeke 1689-9.3.1693
- P. Herman Lamme - 29.2.1696-+ 24.11.1727
° 1659 (63 j.)
(voorheen vicp. Lovendegem)
- P. Jan Raymond van den Bossche -
17.12.1727- + 21.1.1743 (44 j.)
° Gent 1723
- D. Joannes Herman - 25.1.1741-20.11.1761
-vicp. Hansbeke 7.8.1724-1761
- P. Jan van Basten fs. Ignatius -
30.11.1761-5.2.1805 (77 j.)
° Gent ca. 1723
(voorheen subregent grootseminarie,
Gent)

4. LANDEGEM (Stichting vóór 1087; wijding van de kerk door Lambertus, bisschop van Doornik op 15.3.1121; bediend door de abdij van Drongen)
- P. Willem Scolbont - 1350-1355
- P. Theodericus (Diederik) van de Langheraect - 1455
- P. Petrus Steurbaut - 1505
- D. Gerulphus Borluut, praem. -
28.7.1586- + 20.12.1603 (67 j.)
° Gent 1554
-p. Nevele - 1571- + 1603
(voorheen archiveris van de abdij)
- D. Antoon Hoste, praem. - 1604-1613
-p. Nevele 1604-1613
- D. Jan Matthias Voghele (Veughele) -
22.11.1613-1614
praem., afgezet wegens apostasie
-p. Vosselare 1613-1614
- D. Laurentius Goethals, praem. - 1614-1617
-p. Nevele 1613-1622
- P. Judocus van de Putte, praem. S.T.B.
3.1.1613- + 29.6.1646
coadjutor : Maurits Dufour, praem.,
1642-1646
-p. Nevele 1642-1662
- P. August Merlijn, praem. - 7.7.1646-
9.11.1646
prior Drongen - abt : 6.1.1648
° Oudenaarde 1603 - + Drongen 22.8.1667
(58 j.)
(p. Nevele 1637-1641
prior Drongen 1641-1646)

- P. Josephus Jacobs, praem. - 9.11.1646-
 ° Brussel 1643 16.2.1663
 p. Nevele - + 26.10.1702 (34 j.)
 (Gent 21.3.1643)
- P. Thomas de Wolf, praem. S.T.L. -
 16.2.1663 - 7.5.1680 (ontslag)
 ° Antwerpen 1620
 + Drongen 4.10.1630 (60 j.)
 (Gent 15.4.1645)
 L p. Vosselare 1649-1663
- P. Guilielmus du Mollin, praem. -
 7.5.1680-23.3.1689
 ° Tielt 1643
 coadjutor Nevele
 + Drongen 10.2.1694 (51 j.)
 (Gent 19.9.1666)
- P. Balduinus de Dobbele -
 23.3.1689-10.6.1707 (ontslag)
 ° Gent 19.8.1647
 + Drongen 17.4.1709 (62 j.)
 fs. Jan / Anna van der Plasschen)
 (Leuven 27.5.1673)
 L vicp. Drongen 1677 -
 Nevele 1678-1709)
- P. Milo van derStelt, praem. -
 21.6.1707 - 1730 (ontslag)
 ° Gent 21.8.1661 - + Drongen 23.11.1732
 (71 j.)
 fs. Francies Janssens
 (Gent 24.5.1687)
 (voorheen vicp. Drongen 1687
 p. Baarle-Dr. 1693-1707)
- P. Jacob Wyme, praem. -
 10.7.1730-15.7.1750 (ontslag)
 ° Deinze 19.12.1675 - + Drongen
 13.2.1751 (76j.)
 fs. Jacob, griffier van Deinze/
 Catharine de Vijlder
 (Gent 15.10.1702)
 (voorheen vicp. Nevele 1714-1730)

- P. Gerulphus Bockstal, praem.
 31.8.1750- + 13.1.1760 (55 j.)
 ° Gent 27.2.1705
 fs. Jacob/M. Jeanne Rickhart
 (Brugge 12.3.1729
 (voorheen vicp. Nevele 1742-1750)
- P. Ghisleen van Loo, praem.
 1.2.1760- + 3.7.1783 (72 j.)
 ° Gent 27.2.1712
 fs. Jacob/Isabelle Buyse
 (Gent 26.5.1736)
 (voorheen vicp. Ursel 1750-1760)
- P. Guillaume Jodogne, praem.
 5.8.1783- 1.9.1790 (ontslag)
 ° Gent 21.11.1739 - + Drongen
 28.5.1801 (61 j.)
 fs. Ferdinand/M. Josepha Toussaint
 (Gent 17.12.1763)
 (voorheen vicp. Ursel 1770-1783)
- P. Bernard Dumortier, praem.
 22.9.1780- + 11.7.1798 (62 j.)
 ° Rollegem 1736
 (voorheen vicp. Nevele)
- P. Ghijlsbrecht Neyt, praem.- 14.12.1798-
 1802
 ° Gent 27.11.1729
 fs. Judook/Joanna van Coppenolle
 (Gent 9.6.1753)
 (voorheen vicp. Landegem 1761-1768.
 vicp. Drongen 1768-1776
 p. Astene 1776-1798)
5. LOTENHULLE (oudste vermeldingen "Los
 juxta Pocsela" + 1300)
- P. Anthoon Sersymoens - ... - 1427
- P. Raas van den Wincle - 18.5.1427 -
 ° Gent (voorheen student te Keulen 1417
 en te Heidelberg 1421)

- P. Jacob van der bloekt - 1430
- P. Bartholomeus de Jonghe (lat.:Juvenis)-
1455
-student te Parijs-
- P. Hendrik de Mets - 1495
- P. Amand du Havry - 1525
- P. Adriaan van Emelgem - 1569-1574
- P. Michael van de Foreeste -
4.12.1613-1616
° Gent ca. 1584
(G. 13.6.1609)
(voorheen p. Poesele 5.0.1613)
- P. Laurens Weyns - 16.1.1616-1624
- P. Joannes Wielant - 9.2.1625-10.12.1632
(afgezet wegens apostasie - vlucht naar
Zeeland)
- P. Thomas van der Gheylen -
18.2.1633 - 29.7.1634
° Erembodegem
p. Dentergem - + 2.5.1659
- P. Jacob Michiels S.T.B. - 10.9.1634-
+ 19.9.1652
afkomst. dioc. Mechelen
(voorheen p. Baarle-Drongen 1634)
- P. Carolus van de Winckele S.T.L. -
28.10.1652-11.2.1661.
° Wetteren p. Wetteren
- P. Andreas Casseurs fs. Judocus -
11.2.1661- + 10.2.1695
afkomst. dioc. Antwerpen
- P. Egidius Anjuyn fs. Judocus -
12.3.1685- + 28.5.1727 (79 j.)
° Oudenaarde ca. 1647
(G. 13.12.1671)
(voorheen p. Deinze-Zeveren 1683-1685)

- P. Petrus Poppé - 19.3.1728 - + 12.6.1733
 ° ca. 1683 (50 j.)
 (G. 24.9.1712)
 (voorheen vicp. Bazel 1712-1728)
- P. Jacob de Schuyffelaere S.T.B. -
 18.8.1733 - + 18.10.1754 (52 j.)
 ° Hal 1702 - fs. Gabriel
- P. Jan Baptist Verleysen -
 20.12.1754 - + 7.9.1783 (70 j.)
 ° Waasmunster ca. 27.8.1714
 fs. Christiaan/Petronella Volckerick
 (G. 23.9.1741)
 Deken Tielt 9.3.1768-1783
 (voorheen vicp. Waasmunster 24.7.1742)
- P. Cornelius Uyttersprot - 21.11.1783-
 7.1.1803
 ° Lebbeke ca. 1734 - p. Koolskamp
 (G. 1759) +13.11.1815 (81j.)
 (voorheen vicp. Tielt 1760-1783)
- D. Franc. Bonaventura van Bruaene -
 21.3.1799-14.7.1802

6. MEIGEM

- P. N.... - 1218
- P. Joannes, presb. de Meyenghem - 1290
- P. Egidius - 23.11.1378
- P. Theodoricus de Bouchout - 1455
- P. Egidius de Berch (de Monte) - 1570-1576
- P. Joannes van der Brugghe - 4.4.1588 -
 13.10.1589
- P. Joannes Wildemeersch - 22.5.1591-1597
 + Gent 13.2.1598 (ontslag)
 (voorheen p. Poesele 1568-1585
 p. Zomergem 1585-1588)

- coadjutor Rudolf Wyme - 17.1.1737-16.4.1743
 ° Gent 1702 - p. Bachte-Maria-Leerne
 + 1753
 (G. 19.9.1725)
- P. Daniel Verberckmoes - 28.12.1742-
 ° Sinaai 1686 + 8.1.1766 (80 j.)
 (G. 24.9.1712)
 (voorheen vicp. Eksaarde)
- coadjutor Josephus van der Maulen -
 30.9.1756-+ 25.6.1760 (30 j.)
 ° Deinze ca. 1730
 (G. 12.6.1756)
- coadjutor Paschasius van Damme -
 3.8.1760-30.1.1766
 1778 p. Kieldrecht
 + 15.9.1782 (48 j.)
- P. Jan Bernard van Landeghem - 1.2.1766-
 + 15.11.1798 (73j.)
 °Nieuwkerken-Waas 1726
 (G. 1753)
 (voorheen vicp. Verrebroek 1753-1766)
- coadjutor Jan Frans Pieters -
 8.5.1770-10.6.1783
 vicp. Lochristi
 ° St.-Niklaas-Waas ca. 1741
 (G. 1767)
- coadjutor Jan Baptist Grenier -
 10.6.1783-1786 - p. Eke -
 ° Gent 15.3.1756 - + 20.1.1829 (72 j.)
 (G. 1781)
- coadjutor Joseph Jacob Wauman - 30.7.1786
 ° Moerzeke 1742
 (G. 1766)
- P. Pieter Santens ... -
- P. Jan Baptist Coppieters -
 23.4.1802-9.10.1802 - p. Dendermonde
 ° Zele 14.4.1754 - + 15.3.1808 (54j.)
 (G. 1.6.1776)
 (voorheen vicp. Beveren-Waas 1777-1802)

7. MERENDREE

- P. Guntherus - 915
Vicecureit Lambertus - 915
P. Judocus - 1350-1355
P. Johannes Flori - ...-1376 (ont
P. Johannes de Meyer (Ballivi) -
P. Wilhelmus de Wedaghe - 1455
D. Lucas van Hauweghem - 7.7.1506
-p. Vinderhoute 1506-1500-
D. Pieter Truwe - 13.7.1507
-p. Bellem 1507-1597-
D. Issac ab Oudewaetere - 17.4.16
-p. Hansbeke 1613-1624-
P. Carolus van Durme - 7.2.1624-1
° ca. 1595
(G. 13.6.1620)
P. Arnoldus de Kesele - 15.10.162
+ Gent 24.10.
° Oostakker
P. Martin van den Brugge (Verbrug
20.11.1646- + 14.3.1647 "pe
P. Petrus Swaliens (Schellenus) -
17.10.1647- + 14.3.1664 (62
afkomst. dioc. Mechelen
(Brussel 13.3.1620)
(voorheen p. Melsen 1636-1647)
P. Bartholomeus Werts S.T.B. -
10.4.1664 - 1.9.1693
P. Georgius Regelbrugghe -
10.9.1693- + 1.3.1749 (87
° 1662
(G. 24.5.1607)
(voorheen vicep. Merendree)

- P. David Carolus van Belleghem -
21.4.1749- 7.11.1749
p. Evergem- + 170
° Meulebeke
(G. 19.9.1725)
(voorheen vicp. Waarschoot 1725-1749)
- P. Jacob van Coppenolle S.T.B. -
4.11.1749- + 15.2.1772 (49 j.)
° Dudenaarde 1723
- P. Jacobus Sweerts fs. Hubert
11.8.1772- + 15.2.1784 (39 j.)
° Hoegaarden
- P. Joseph Ferdinand Velleman S.T.B. -
22.2.1784- 25.4.1806
p. Hamme
+ 4.2.1823 als deken Dendermonde
° Sleidinge 19.2.1754
fs. Jan/Lippens
(voorheen prof. Grootseminarie, Gent

(wordt voortgezet)

F. MICHEM,
Vinkt.

+

+

+

ZANTEN uit NEVELE (V)

- DE WEG NAAR HANSBEKE

Op 7 maart 1873 keurde de gemeenteraad van Nevele een lening van 200.000 F goed verdeeld over 200 titels en met jaarlijkse uitloting vanaf 1 april 1875.

Dat bedrag werd gebruikt voor het aanleggen van de weg naar Hansbeke.

- JENEVER BRANDEN OP NIEUWJAARSAVOND

Bij weduwe De Ketelaere, in het "Hof ten Steine" op de Wulfhoek te Nevele, bestond voor de eerste wereldoorlog het gebruik van het jeneverbranden.

Op Nieuwjaarsavond goot de bazin een liter jenever in een pot, ze stak er het vuur aan en na enkele minuten werd de vlam gedoofd door over de pot een doek te leggen. Daarna werd heel het gezin, als ook de koeiers, getrakteerd op een "gebrande dreupel", die helemaal anders smaakte als die welke uit de stoop kwam.

- HET ONTSTAAN VAN HET NEVELSE GEMEENTEHUIS

Het gemeentehuis was vroeger ondergebracht in herberg "De Zwaan" op de markt. Op 22 juli 1851 verhuisde het naar een andere herberg in de buurt : "De Roos". In die periode besloot de raad een apart gemeentehuis op te richten.

Om aan het nodige geld te geraken verkocht men op 8 februari en 4 september 1849 stukken land in de Oostbroek. Bovendien werd op 21 mei 1851 een lening uitgeschreven van 2690 F. Op 21 februari 1852 werd er nog eens voor 7000 F geleend. De terugbetaling liep over 10 à 15 jaar. Hierop werd met de bouw een aanvang gemaakt. De bouwmeester was Karel 't Kindt uit Nevele.

De hovingen achter het nieuw gebouw waren eigendom van baron du Bois van Bachte-Maria-Learne; aanvankelijk werden zij door de gemeente gehuurd tegen 40 centiem per Gentse roede. Op 31 mei 1864 kocht de gemeente die gronden tegen 10.000 F per ha. De grond gelegen achter de huidige dekenij werd ook in 1864 aangekocht.

Beneden in het gemeentehuis werd een herberg geïnstalleerd; de verpachting ervan begon in 1859 en liep over 3, 6 of 9 jaar.

In mei 1902 kwam de huidige ingang van het gemeentehuis tot stand.

- NIEUWE HOEVEBENAMINGEN TE NEVELE

Door het bestuur van de Land- en Tuinbouwersgilde werden in 1972 in samenwerking met het gemeentebestuur heel wat mooie keramieken naamborden aangebracht op verscheidene Nevelse hoeven. Die naamborden werden vervaardigd door de plaatselijke kunstenaar M. De Ketelaere. Volgende hoeven kregen reeds hun oude naam terug :

Jan Speccaert, zijn vrouw Pyrientje van Renterghem en verder een zekere Van Dale, Claes, De Meyer, Fats en Van Hulle. Jacques van Maldeghem, die op 12 december 1625 uit Nevele was vertrokken als vrijlaet, werd er in 1629 zelfs als bedienaar van de hervormde kerk van Ede aangesteld.

- PERIKELEN MET HET TORENUURWERK

In 1445 maakte Pieter Boone uit Nevele het eerste torenuurwerk. In 1794 kreeg Joseph Braet, uurwerkmaker, 5 P.gr. voor het dagelijkse opwinden en regelen van het torenuurwerk.

Op 8 oktober 1825 werd 23 gulden betaald aan Joannes Braet voor het onderhoud. In 1830 bedroeg het onderhoudsgeld maar 19 gulden, in 1831 weer 28 gulden, in 1833 59,25 F en die som werd tot 1857 behouden.

In 1838 werden de wijzers verguld voor 27,16 F.

In 1864 bekleeg Jan Meganck zich over de kleine vergoeding die hij jaarlijks ontving (49,75 F) om de klok 14 maal per week na te zien. Hij vroeg meteen 100 F vergoeding, wat hem ook werd toegestaan.

- HET TESTEN VAN DE KANAALBRUG TE NEVELE

"Vrijdag namiddag werd de nieuwe vaste brug over de schipdonkse vaart beproefd. Zie hier hoe dat geschiedde : op de voetpaden der brug waren zakjes zavel aangebracht, tot een gezamenlijk gewicht van

ruim 19.000 kgr. De stoomtram voerde een vracht aan van meer dan 50.000 kgr. en heel traagjes reed hij over de brug, terwijl een wagen beladen met 13.000 kgr. ijzer langzaam over de brug gesleept werd.

Het werk uitgevoerd door de heren Dejonghe en Zoon, aannemers te Heyst aan Zee, werd goedgekeurd en de brug bruikbaar verklaard.

Een woordje geschiedenis over de brug van Nevele zal hier wel niet ten onpas komen.

Het was den 12 oktober 1914 om 2 u. 's avonds, dus bijna dag op dag 12 geleden, dat de oude ophaalbrug door de Belgische Genie opgeblazen werd om den aftocht van het Belgisch leger te dekken.

Daags nadien, na een schermutseling van een viertal uren, wierpen de Duitsers een voorlopige noodbrug over het kanaal, op dezelfde plaats waar de ophaalbrug lag.

In februari daaropvolgende hebben ze een vijftiental meters noordwaarts een paalbrug opgeslagen die tot het einde van de oorlog gediend heeft.

In oktober 1918, wanneer hun aftocht begonnen was, legden de Duitsers in allerijl een brede vaste houten brug op de plaats der huidige nieuwe. Ze was sterk genoeg gebouwd om hun zware kanonnen te dragen, die er dan ook bij tientallen overheen getrokken zijn. In de laatste dagen van oktober hebben ze dat werk doen springen, evenals hun paalbrug.

Na het vertrek der Duitsers hebben ons eigene troepen op dezelfde plaats een noodbrug opgetimmerd, zoo dicht bij het waterpeil dat geen schip er onder kon varen. Enkele maanden nadien is men dan ook verplicht geweest andermaal een paalbrug op te slaan op de plaats waar die der Duitsers gelegen had. Het is die brug welke nu buiten dienst verklaard is. Het werd tijd, want zij is in erbarmelijken staat en elken dag waren er erge ongelukken te vrezzen.

De nieuwe brug is geheel in ijzer gebouwd en heeft maar twee bruggaten meer, waarvan een zeer breed en zoo hoog, dat zelfs bij hoog water de ongeladen schepen eronder kunnen varen.

Is de scheepvaart vergemakkelijkt, het verkeer op de brug is het eveneens. Reeds rolt de stoomtram er sinds den 30 oktober over naar Ruysselede en Thielt en nevens den tram is er plaats over om een grooten vrachtwagen door te laten.

Al de huizen aan de brug zijn opgetrokken of in heropbouw en aanzienlijk schooner dan voor den oorlog.

Het uitzicht der straat is dan ook heel wat verfraaid en de laatste sporen van vernieling door den oorlog teweeg gebracht, zijn verdwenen. Jammer, dat als gevolg van de ophoogingswerken, de Lange-muntstraat in een slechten toestand verkeert (1). De afwatering is er zoo gebrek-

(1) Nu, in 1973, is dat nog steeds het geval.

kig dat bij den minsten regen de tramlijn op een lengte van 10 m. en een breedte van 2 m. geheel onder water staat. Het ware te hopen dat de bevoegde dienst onmiddellijk ingreep.

Uit "De Volksvriend", november 1926.

De nieuwe brug werd weer verwoest op 24 mei 1940.

A. JANSSENS;
Nevele.

+

+

+

UIT VOORBIJE EEUWEN :

AMBACHTSLIEDEN TE HANSBEKE

SMID

Adrian Vande Walle fs Gheeraert overleed te Hansbeke op 18 augustus 1664, ongeveer 68 jaar oud.

Hij huwde een eerste maal met Elisabeth Van Vynckt fa Gheeraert, die hem drie zonen naliet : Gheert, Jan en Joos.

Kort na het overlijden van zijn eerste vrouw hertrouwde hij te Hansbeke op 29 juli 1640 met Janneken Martens, fa Jan en Barbara Speeckaert, die hem nog twee zonen schonk, Laurens en Adrian.

Uit de *"staet ende inventaris van baeten ende commeren bevonden ten steirfhuuse"* blijkt dat Adrian Vande Walle het beroep van smid uitoefende; hij woonde op een kleine hofstede gelegen aan de noordzijde van de *"Laestraete"* (1) en bezat enkele partijen land.

Toen hij stierf bleven nog enige rekeningen voor uitgevoerd en/of geleverd *"smeeverck"* onbetaald vanwege Jooris Bruyssens, Jacques Dhondt, Gheert Maenhaut en Jan Bruyssens; ook *"den barron van Bellem"* stond in het krijt.

In de *"smesse"* werd *"een ham-bijl, tanghen, blaesbalcke, slijpsteen, hammers ende andere smee alme daertoe dienende"* geschat op een totale waarde van

17 ponden, "*eene bregorrie*" (2) ter waarde van 2 ponden 12 schellingen niet inbegrepen. De gedane onderhoudskosten, "*temmerae-tie ande weirek*", aan de smidse werden op 5 ponden 10 schellingen geraamd.

Anderzijds had het sterfhuis nog schulden "*aende weduwe van Rogier Provost tot Ghendt over de leveringhe van isere ende smee colen*" ten bedrage van 21 ponden 8 schellingen 8 grooten.

(1) Laagstraat.

(2) Onbekend. Niet in W.N.T., Mnl. wdb. of dialektwdb.

Rijksarchief Gent, fonds Hansbeke, bundel 65.

Timmerman

Pieter Van Maldeghem, gehuwd met Janneken Van Ryckeghem en timmerman te Hansbeke, woonde op een kleine hofstede aan de noordzijde van de "*Laestraete*", ten oosten van de smidse van Adrian Vande Walle.

Pieter, die voor vele afgestorven dorpeelingen de doods-kist en het grafkruis had getimmerd, overleed in 1675.

Zijn "*alm om te temmeren*" bestond o.m. uit een "*bijle, avegeers* (1), *bettels* (2), *snijmes, saeghe ende andersyns*", "*een draybanck, schaeftbanck ende noch wyrek alm.*"

In het huis of op de zolder bevonden zich "*wat plancken ende bert met noch wat ander aut om te vertemmeren*" en "*tempels* (3) *ghemaeckt ende onghemaeckt*".

Ook "*vlas ende aut om te maecten een (weef)ghetauwe*" bleven ongebruikt liggen.

- (1) avegeers : grote boren (zie o.a.
 - (2) beitels. De Bo, 57).
 - (3) tempels : voorwerp om iets open te houden, spantuig (Mnl.wdb.VIII, 225).
- Rijksarchief Gent, fonds Hansbeke, bundel 65.

Boomkweker

Toen "*Cornelis Bayens d'aude*", boomkweker, te Hansbeke overleed op 14 februari 1680, bewoonde hij "*een behuysde hofstede*", die zijn eigendom was, 113 roeden groot, "*geleghen bijde kercke*" aan de westzijde van de Dorpsstraat; op het erf stonden een "*schuere*" en "*fruytboomen*".

Ten zuiden van de hofstede bezat hij "*een bilcxken lant genaempt de meersch*", 192 roeden groot, dat eertijds weide was geweest maar als "*planterije*" was aangelegd.

Aan de hofstede paalde nog een boomgaard van ongeveer 130 roeden "*betemert met eene camere, ghebruyckt in pachte*" door Jacques Van Maldeghem fs Laureyns.

Zijn overleden vrouw, Elisabeth Van Houcke, had hem 5 zonen geschonken waarvan er reeds 3 waren gestorven, die zelf vrouw en kinderen hadden nagelaten.

De twee overige zonen, "*Cornelis de jonghe*" en Pieter, woonden bij hem op de hofstede.

Uit de *"inventaris van baeten ende commeren"*, opgemaakt in het sterfhuis, wordt afgeleid dat het op de boomkwekerij, kort vóór het afsterven van de oude Bayens, zeer bedrijvig was.

Pieter De Vaughelaere was aan de erfgenamen nog 1.15.0 schuldig *"over den coop van diversche fruytboomen"*.

Joos Plasman van Landeghem moest nog 3.17.0 betalen voor de levering *"van vijftich kesselaers, tweeentwintich appelaers ende drij perrelaers"*.

Pieter Bayens, de jongste zoon, had tevoren geld ontvangen voor verkoop en levering van verschillende bomen, waaronder *"sevenentsestich kesselaers"* tegen 3.4.2 en *"twaelv appelaers"* tegen 0.18.0.

Anderzijds diende het sterfhuis te betalen :

0.4.0 *"voor het steken vande boomen ghelevert aan Joos Plasman ende voor dienst van inten inde planterije"*

0.10.0 aan *"Cornelis Bayens de jonghe, voor twee daeghen te inten ende eenen dach te booten"*.

Rijksarchief Gent, fonds Hansbeke, bundel 66.

Winkelier

Vincent Forthier fs Ghileyn, winkelier en landman, gehuwd met Lievyne Pycke fa Jan, overleed te Hansbeke op 21 juni 1695; hij had toen een meerderjarige

zoon Ghileyn en 4 dochters : Cathelijne, ook meerderjerig, Janne (23 j.), Pieter-nelle (15 j.) en Livyne (12 j.).

Hij bewoonde een in eigendom verworven *"huys staende op cheyns vuytghegheven bij den heere van Hansbeke, ghelden- de jaerlycx twee hoenders"*.

Het huis stond aan de westzijde van *"de straete commende vande leye naer de kercke"* ten zuiden van *"de rosmeulen"*.

Bij het opmaken van de inventaris in het sterfhuis vond men *"inde wyn- ckel"* :

"een blom cuypken met de blome, noch een ydel cuypken, het sautcuypken met het saut, kannen ende maten, den asijn, olie, lint, posen (?), spellen, aerden lam- pen, toeback ende pijpen, spin, spillen, keirssen, bessens, schaele ende ghewichten, eenen ydelen sack, een troch, wat seep, mitsgaders het gone daervoorder is bevon- den", alles ter waarde van 2.6.7.

Rijksarchief Gent, fonds Hansbeke, bundel 66.

A. MARTENS,
De Pinte.

+

+

+

BOMBOARE

DIALEKTWOORDEN EN -WENDINGEN uit het LAND VAN NEVELE (V)

1. MAALDE (= figuur in het hout die gevormd wordt door een specifieke richting van de houtvezels)

Onlangs hoorde ik dit woord vallen in een gesprek met een Nevelse. Daar het in mijn eigen dialect onbekend is, was ik er wel door geïntrigeerd en ging ik me afvragen waar het vandaan komt en wat zijn huidige spreiding is. In zijn klankvorm vertoont het een grote gelijkenis met *traalde, schaalde, famielde, bielde, poelde*, enz., allemaal vrij oude leenwoorden uit het Frans, waarbij Oudfranse gemouilleerde -l- (= lj) in het Oostvlaams geëvolueerd is tot -ld- (tegenover Westvlaams l(i)e) (1). Op grond van die konstatatie lag het voor de hand dat ik ging zoeken naar een (Oud-)Frans basiswoord *maille*, in de hoop dat het bovendien enigszins betekenisverwant zou zijn.

In het *Nieuw Nederlands-Frans/Frans-Nederlands Woordenboek* (Brussel, 1965⁶, blz. 1060) van R.M. BOEREBACH en J.R.S. CAUBERGHE vond ik onder *maille* de volgende betekenissen vermeld: "maas" (van net), "steek" (van breiwerk), "malie" en "opening in traliewerk". *Van Dale* (1961⁸, blz. 1162) vermeldt *malie* let een vijftal Noordnederlandse betekenissen en één Zuidnederlandse: "korrel, grein van verschillende stoffen, de maliën van glas, ijzer". Die laatste betekenis ligt heel dicht bij die van het Nevelse *maalde*, zo-

dat wij als oorsprong ongetwijfeld het Franse *maille* naar voren mogen schuiven.

Het woord heeft zich in + heel het Nederlandse taalgebied weten vast te zetten, maar met de betekenis die het in Nevele heeft is het waarschijnlijk uitsluitend Oost- en Westvlaams : zie

- 1) L.L. DE BO, *Westvlaamsch Idioticon* (1873), blz. 583.
- 2) L. LIEVEVROUW-COOPMAN, *Gents Woordenboek* (19...), blz. 820.
- 3) Is. TEIRLINCK, *Zuid-Oostvlaandersch Idioticon*, dl. II, blz. 226.

2. KOLLEBOSSE (= klaproos,
papaver rhœas)

Dhr. A. BAUWENS (Meigem) signaleerde me deze benaming voor de klaproos (rode bloem in het korenveld) in het Land van Nevele en vroeg naar oorsprong en spreiding van het woord.

In de studie *Enkele bloemnamen in de Zuidnederlandsche dialecten* ('s Gravenhage, 1933) van J.L. PAUWELS vinden wij een uitvoerige behandeling van de Vlaamse benamingen voor de klaproos (blz. 78-126). Noch in de tekst noch op de erbij horende kaart (II) wordt *kollebosse* vermeld. Toch menen wij in PAUWELS' werk een degelijk uitgangspunt voor een aanvaardbare verklaring gevonden te hebben. De koerantste Zuidnederlandse benaming is nl. *kol(le)-bloem*, dus met hetzelfde eerste element als de Nevelse *kollebosse*. Voor *kol(le)* geeft PAUWELS twee etymologieën :

- 1) *kol* = bles, (voor)hoofd, schedel > duidt op de dikke, hoofdvormige zaadkop van de "tamme klaproos" of papaver

- 2) *kolle* is door assimilatie ontstaan uit het Duitse *Kolbe*, dat de zaadbollen van de papaver of zelfs de hele plant aanduidt. Met de plant is ook de term *kolle* (<*kolbe*) reeds in de vroege middeleeuwen in Vlaanderen overgenomen.

PAUWELS vermeldt het pro en contra van beide etymologieën maar spreekt zich niet definitief uit. Hoe dan ook, dat *kolle* is oorspronkelijk de benaming voor de zaadkop van de eigenlijke papaver, maar kon naderhand wel gaan slaan op (een deel van) de klaproos. Door twee factoren is men in onze streek *kolle* met *kōle* (= steenkool) gaan associëren :

- 1) fonetisch samenvallen van oorspronkelijk korte (b.v. *op*) en lange (b.v. *open*) *o*
- 2) er komen vier koolzwarte vlekken voor aan de voet van de kroonblaadjes.

Voor het tweede deel van de samenstelling, *-bosse*, zie ik twee verklaringen. Een eerste is afkomstig van PAUWELS (blz. 103-104) : n.a.v. *eulebosse* en *ollebosse* (= *olie + bosse*) zegt hij dat *bosse* door assimilatie uit *boste* ontstaan is. Dat *boste* wordt in de oude woordenboeken vermeld met de betekenis *peul*, *bolster*. TEIRLINCK geeft voor het Zuidoostvl. *boste* zelfs de betekenis *saaddoos op*.

Het is best mogelijk dat PAUWELS het met de bovengenoemde veronderstelling bij het rechte eind heeft. Een andere mogelijkheid hoeft echter niet a priori uitgesloten te worden : in het vorige dialecttuintje (Berichtenblad 1973, blz. 106) bespraken wij *bosse* als tweede deel van de

samenstelling *klakkebosse*. Daar is *bosse* (verwant met *bus*, *busse*, *buis*) verklaard als benaming voor een in de lengte doorboorde klomp hout (cfr. ook de naaf van een wiel). Nu is de zaadkop van de papaver beslist vormverwant met een klomp hout die o.a. in het midden van een houten wiel te vinden is, zodat die etymologie (*bosse* = *bus*) lang niet meer onwaarschijnlijk is. In combinatie met *eul-/olle-* (= olie) is de betekenis "bus" minstens even aanvaardbaar als "peul, bolster". Welke van beide veronderstellingen ook de juiste is, *bos(t)e* heeft later een betekenisverruiming ondergaan: van de zaadkop tot de hele papaver (later de wilde variant, de klaproos).

Wat nu de eigenlijke Nevelse benaming *kollebosse* betreft, die lijkt me niet oorspronkelijk te zijn: de twee delen (*kolle* = zaadkop, *bosse* = peul of bus) duiden ongeveer hetzelfde aan, wat op zichzelf de noodzaak aan een (verduidelijkende) samenstelling zeker niet in de hand kan hebben gewerkt.

Op PAUWELS' kaart zien wij de zeldzame benamingen *eulebosse/ollebosse* voorkomen in het zuiden van Oost-Vlaanderen, tot in de buurt van het Land van Nevele (o.a. te Kruishoutem en te Zwijnaarde). In het noorden van Oost-Vlaanderen, het Land van Nevele inbegrepen, overweegt het type *kolleblomme*. *Kollebosse* lijkt me nu een kontaminatie (= een door elkaar haspelen) van *kolleblomme* en *ollebosse* te zijn; zij kon ontstaan op de raaklijn van Noord- en Zuid-Oost-Vlaanderen. Konkreet mogen wij er wellicht denken aan een ge-

biedsuitbreiding voor *kolleblomme*, waartegen het minder doorzichtige en functionele *ollebosse* het dan moest afleggen, echter niet zonder sporen na te laten in de Navelse *kollebosse*.

- (1) Voor de fonetische ontwikkeling van Oudfranse lj, zie :
C. TAVERNIER-VEREECKEN, *De Franse n mouillé op het einde van het woord in de Zuidnederlandse dialekten*.
In : Hand. Comm. Toponymie en dialectologie. Jg. 44, (1970), blz. 43-103.

J. TAELEMAN.

+

+

+

1. VERSLAGEN

Zondag, 14 oktober 1973 :

Wandeling door Nevele : "Het Bedelaarspad"

Een zeventigtal wandelaars troeften rond 14u.30' samen in "de" Oostbroek. We trokken langs de Zeistraat, Lange Munt en C. Buyssestraat. De meeste woningen en hovingen zijn nauw met de geschiedenis van Nevele verbonden. Antoine JANSSENS zorgde voor de belangrijkste gegevens. Samen met de dokumentatie over de kouters en de bulken zal de volledige wandeling gepubliceerd en bewegwijzerd worden. J. VAN DE CASTEELE gaf deze Nevelse wandeling de naam "Het Bedelaarspad", en dit naar de roman van C. Buysse "Het Hofken".

Op de Wagebrug konden we de nieuwe Poeskebeek "bewonderen". De tolrechten waren afgeschaft aan café "'t Goedje" en zo konden we ongehinderd het bulkenlandschap intrekken. Het verdwijnen van de kanten heeft dit landschap totaal veranderd. Gelukkig worden de meeste "doeningen" in de landelijke stijl geres- taureerd en blijven Karmhoek, Peperhol, Veldeken en Wulfhoek wijken die een bezoek zeker waard zijn. Langs een veldwegel trok men door Dosschekouter. Jammer dat deze prachtige langskouter door de autostrade werd verknoeid. De vallei van de Kale blijft nog steeds een mooi brokje natuur.

Na de wandeling werd nog wat nagekaart in het lokaal van de St. Sebastiaansgilde.

Wij danken het bestuur van deze
gilde voor de gastvrijheid die we er na
de wandeling genoten.

G.S.

- Zondag 16 september 1973 te Vinkt :
lezing door Drs. Th. PENNEMAN over
"EEN MODERNE OOSTVLAAMSE SAGEN-
VERZAMELING"

Voor een redelijke belangstel-
ling hield dhr. PENNEMAN een interessante
voordracht over de methode en de waarde van
een moderne sagenverzameling. Hiermee liet
hij ons delen in zijn vele ervaringen bij
het opsporen van Oostvlaamse sagen over
toverij, kinderschrikken, watergeesten,
weerwolven, onderaardse gangen, enz.

Uit zijn uiteenzetting bleek
duidelijk dat de geografische volkskunde
zich dringend een aantal wetenschappelijke
technieken eigen moet maken die o.a. al
geruime tijd in de dialectologie opgang
maken, anders blijft zij ergens op een
amateuristisch vlak hangen. De voorbeelden
die de spreker aanhaalde waren erg over-
tuigend en bevattelijk ingekleed.

Het wezen en de waarde van een
moderne sagenverzameling illustreerde hij
vooral via zijn algemene statistieken over
huidige sagenvertellers (wie?, hoeveel?)
en in detail via zijn materiaal over onder-
aardse gangen.

Na een korte pauze volgde een
levendig debat over het aangesneden onder-
werp. Daarbij bleek dat het relatief jonge

publiek nog vrij veel afwist van mondeling overgeleverde spookgeschiedenissen. Dhr. PENNEMAN kon ten andere nog heel wat bruikbaar materiaal voor zijn studie opnemen.

Het was een aangename namiddag met een boeiend spreker, interessante stof en ... pittige sagen.

2. AANKONDIGINGEN

- Dit jaar is het een halve eeuw geleden dat VIRGINIE LOVELING, afkomstig van Nevele, overleed. Samen met haar zuster ROSALIE bekleedde zij een tijdlang een belangrijke plaats op het podium van de Nederlandse letterkunde. In samenwerking met het gemeentebestuur van Nevele wil de Heemkundige Kring beide figuren herdenken via een AKADEMISCHE ZITTING in het gemeentehuis van Nevele. Die gaat wellicht door op zaterdag 17 november om 15 u. Het voorlopige programma :

- Inleiding door Dr. J. WANNYN, burgemeester van Nevele.
- Akademische rede door Prof. Dr. A. VAN ELSLANDER over enkele aspecten uit het leven en het werk van de gezusters Loveling.
- Slotwoord door dhr. J. LUYSSAERT, voorzitter Heemkundige Kring.
- Receptie op het gemeentehuis.
- Bezoek aan de letterkundige afdeling van het RIETGAEVERSTEDE-museum te Nevele.

Alle leden worden te gelegener tijd uitgenodigd om op die viering aanwezig te zijn.

Heel waarschijnlijk volgt in aansluiting daarbij de uitgave van een tweede monografie over de gezusters Loveling, met bijdragen van Prof. Dr. A. VAN ELSLANDER, J. LUYSSAERT en J. VAN DE CASTEELE. Wie zijn ledenbijdrage anno 1974 vóór 1 februari 1974 betaalt ontvangt, overeenkomstig onze statuten, gratis deze ekstra-publikatie.

3. VARIA

- Het boekje *Nevele in oude prentkaarten*, samengesteld door A. JANSSENS met medewerking van J. TAELEMAN, is nog steeds verkrijgbaar in de Nevelse boekenwinkels tegen de prijs van 245 F. Ook door overschrijving van hetzelfde bedrag op P.R. 20.88.09 van A. JANSSENS, Nevele, kan u dat merkwaardige dokument bekomen.

- Op onze oproep om een Lovaert-fonds op te richten (Berichtenblad 1973, blz. 112-113) kwamen geen reacties binnen. Mag hieruit worden afgeleid dat bij de plaatselijke overheid en bij onze leden geen belangstelling aanwezig is voor het redden van een belangrijk deel van ons kunstpatrimonium ?

+

+

+

I N H O U D

	<u>Blz.</u>
A. JANSSENS, De windmolen van Sint-Martens-Leerne (bij de kaftfoto)	118
A. MARTENS, Legende en werkelijk- heid te Hansbeke. . . .	119
J. LUYSSAERT, Elk lid zijn naam (VI).	127
F. MICHEM, De pastoors van het Land van Nevele	134
A. JANSSENS, Zanten uit Nevele (V)	149
A. MARTENS, Uit voorbije eeuwen : ambachtslieden te Hansbeke.	156
J. TAELEMAN, Bomboare (V). . . .	161
KRONIEK : 1. Verslagen.	166
2. Aankondigingen	168
3. Varia.	169
INHOUD.	170

HEEMKUNDIGE KRING "HET LAND VAN NEVELE"

- Voorzitter : J. LUYSSAERT
Poeldendries 11
9840 Landegem
- Ondervoorzitter : F. MICHEM
Heerdweg 13
9806 Vinkt
- Sekretaris-
Penningmeester : G. SCHAECK
Vosselarestraat 16
9840 Landegem
P.R. 62.79.81
- Archivaris : J. VANDEVELDE
Stationstraat 113
9840 Landegem
- Redaktie-
sekretaris : J. TAELEMAN
Muizendale 10
9840 Landegem
- Bestuursleden : A. BAUWENS - Meigem
I. BUYSSE - Poeke
G. DE ROO - Lotenhulle
P. DE MEYER - Lotenhulle
A. JANSSENS - Nevele
R. LEENKNECHT - Hansbeke
A. MARTENS - De Pinte
M. MICHIELS - Vosselare
- Verantwoordelijke uitgever : J. TAELEMAN
Muizendale 10
9840 Landegem